

Sen o szpadzie (1915)

słowa: Edward Słoński

muzyka: Zygmunt Pomarański

Polska pieśń wojskowa nawiązująca do bratobójczych walk Polaków wcielonych do armii zaborczych w czasie I Wojny Światowej. Autorem tekstu z 1915 roku był Edward Słoński¹, polski poeta, pisarz i działacz socjalistyczny z przełomu XIX i XX wieku, w czasie I Wojny Światowej związany z Legionami Piłsudskiego².

Nota historyczna

*Korpus oficerski 100. Cieszyńskiego Pułku Piechoty przed bitwą pod Gorlicami, 29.04.2915 r. - fotografia grupowa.
Źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe*

Wielka wojna z lat 1914-18 została w polskiej pamięci całkowicie przesłonięta przez tragedię II Wojny Światowej. Dlatego praktycznie zapomnieliśmy o tym, jak wielką katastrofą dla naszych przodków była ta „pierwsza światowa”. Według prof. Wrzoska w czasie I wojny światowej poległo, zmarło lub zaginęło bez wieści około 530 tys. Polaków służących w armiach państw zaborczych³: ponad 220 tys. w armii austro-węgierskiej, około 200 tys. w armii rosyjskiej i ponad 110 tys. w armii niemieckiej. Wielu zginęło w bratobójczych walkach z Polakami wcielonymi do innych zaborczych armii. To polsko – polskie zabijanie odbywało się głównie w zachodniej Małopolsce i na południowym Mazowszu, pod koniec 1914 i w pierwszej połowie 1915. Apogeum tej tragedii była wielka bitwa pod Gorlicami (2-5 maja 1915)⁴, w której w armii austro-węgierskiej i rosyjskiej walczyły ze sobą całe pułki złożone w większej części z Polaków. Tysiące Polaków ginęło i odnosiło rany również na innych frontach tamtej wojny – w Prusach Wschodnich, w Galicji, na Wołyniu, a nawet we Francji gdzie m.in. pod Verdun⁵ w niemieckich mundurach walczyli Polacy z Wielkopolski i Górnego Śląska. Polskie straty w zabitych i zmarłych z ran oraz od frontowych chorób to ponad pół miliona. Nawet nie potrafimy precyzyjnie zliczyć ilu Polaków pod przymusem służąc zaborcom zostało rannych i ilu wyszło z tej wojny kalekami. Praktyka wojen z tamtego czasu była taka, że liczba rannych

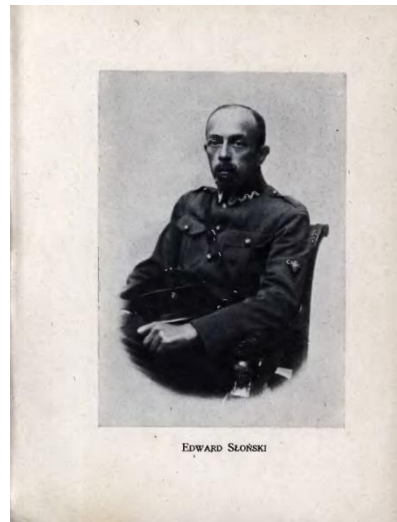
była w najlepszym razie równa liczbie zabitych. Możemy więc założyć, że polskie straty wojskowe w czasie I Wojny Światowej to grubo ponad milion zabitych i rannych. Nigdy wcześniej tak wielu Polaków nie musiało walczyć za interesy swoich wrogów. Nigdy dotąd tak wielu Polaków nie musiało się wzajemnie zabijać walcząc za tych, którzy zniszczyli i podzielili Polskę. Nigdy w historii Polski nie doszło do bratobójstwa na taką skalę.

Jeszcze w 1914 roku Edward Słoński pod wpływem tych tragicznych wydarzeń napisał sławny wiersz „Ta co nie zginęła”:

Rozdzielił nas, mój bracie,
zły los i trzyma straż
w dwóch wrogich sobie szącach
patrzemy śmierci w twarz⁶.

Analiza tekstu

Pieśń ma sześć zwrotek i nie posiada refrenu. Analizując tekst musimy pamiętać o zaangażowaniu autora w sprawę polskich Legionów walczących z Rosją u boku Austro-Węgier. Bez tego kontekstu przesłanie pieśni może być trudne do zrozumienia. Generalnie „Sen” jest opowieścią ojca, który próbuje tłumaczyć synowi tragiczną rzeczywistość tamtej wojny, bratobójcze walki między Polakami i nadzieje związane z Legionami. Pierwsze dwie zwrotki to obraz krwawej bitwy, w której nie ma polskich oddziałów, ale po obu stronach leje się polska krew. Trzecia zwrotka jest przypomnieniem, że Polacy walczą na wszystkich frontach tamtej wojny – od Renu i pól Francji, aż po Wisłę (która była linią frontu wschodniego w czasie pisania tekstu). Rozrzućeni po całej Europie i odziani w obce mundury krwawią i giną, ale wciąż śnią o wolnej Polsce. Piąta zwrotka to obraz walk z 1915 roku na pograniczu Galicji i Królestwa Polskiego („u naszych wrót”), gdzie Królestwo Polskie atakowały austriackie oddziały złożone z „chłopów krakowskich” i niemieckie sformowane z „chłopów poznańskich”.

Edward Słoński zdjęcie z książki "Na gwiazdnym szlaku" jego autorstwa (1927 r.). Źródło: Chełmska Biblioteka Cyfrowa

ŚPIEWNIK NIEPODLEGŁOŚCI

Ostatnia zwrotka przypomina o tym, że powstanie i walka Legionów uważana była przez część Polaków – związanych politycznie z Ententą – za zdradę sprawy narodowej. Autor odrzuca te oskarżenia i przedstawia walkę legionistów jako realizację „snu rycerskiego”, marzenia o „szpadzie” i walce o wolność Polski.

Opracował: Piotr Pacak

¹ Edward Słoński (1872-1926), polski poeta i pisarz, działacz Polskiej Partii Socjalistycznej, więzień warszawskiej Cytadeli, żołnierz Legionów Polskich, uczestnik wojny polsko – bolszewickiej. Strona na Wikipedii

² Legiony Polskie - polska formacja wojskowa wchodząca w skład armii austro-węgierskiej, utworzona 27 sierpnia 1914 r. z inicjatywy polskich stronnictw politycznych w Galicji. W 1916 r. przekształcona w Polski Korpus Posiłkowy. Legiony Polskie brały udział w I Wojnie Światowej po stronie państw centralnych. Strona na Wikipedii, Legiony - Drogi przez Kielce - Polskie drogi do niepodległości

³ Artykuł na dzieje.pl

⁴ Bitwa pod Gorlicami – bitwa w czasie I Wojny Światowej między wojskami rosyjskimi oraz niemieckimi i austro-węgierskimi. Zakończyła się rosyjską klęską. Przyniosła obu stronom straty około 200 tysięcy zabitych i rannych. Strona na Wikipedii

⁵ Bitwa pod Verdun - jedna z największych bitew I Wojny Światowej, toczona od 21 lutego do grudnia 1916 roku w okolicy miejscowości Verdun we Francji. W zamierzeniu dowództwa niemieckiego walki te miały spowodować wykrwawienie się armii francuskiej; po serii ataków i kontrataków, w których obie strony poniosły duże straty (Cesarstwo Niemieckie – 338 tysięcy żołnierzy, Francja – 348 tysięcy). W składzie jednostek pruskich z Wielkopolski i Pomorza oraz austriackich oddziałów artylerii z Galicji walczyły tam tysiące Polaków. Strona na Wikipedii, Film "Verdun 1916" na Youtube

⁶ Artykuł na histmag.org